

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВ

В даній статті проаналізовано інвестиційну діяльність машинобудівних підприємств та визначено фактори, які визначають її інтенсивність на сучасному етапі розвитку національної економіки, досліджено інвестиційний процес, виявлено резерви його скорочення та розроблено рекомендації щодо їх практичного використання.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, управління, функції, принципи, підприємство, фінанси, виробництво, персонал, інтегральна характеристика.

L. B. BUSHOVSKA
Khmelnytsky National University**EVALUATION OF INVESTMENT OF ENTERPRISES**

The statistical analysis of investment activity of industrial enterprises in Ukraine. Features of investment activity of domestic enterprises in the post-crisis period are considered. Macro- and micro factors which influence on investment activity of industrial enterprises are substantiated. The economic essence of the enterprise investment attractiveness is determined. Modern approaches to estimation of investment attractiveness of entity are investigated. Considered the question of evaluation of investment attractiveness of the company through the selection of external and internal conditions of investment attractiveness and its objects. The initial concept of the principle of effective investment should be a reduction in the rate of savings and increase consumption rates as part of national income that will enable social reorient the economy and send it to the needs of the population and steady increase in quality of life.

Keywords: investment attractiveness, management, functions, principles, enterprise, finance, production, personnel, integral characteristic.

Постановка проблеми. Розвиток економіки держави залежить від ефективності реалізації інвестицій. Особливо це стосується капітальних вкладень в основні фонди і виробничі потужності. Дослідження інвестиційного процесу, виявлення резервів його скорочення та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо їх практичного використання базуються на комплексному вивченні цього процесу як єдиної економічної системи з властивою їй сукупністю ознак складових елементів. Ця важлива методологічна передумова дає можливість активізувати структуру інвестиційного процесу і створити економічний механізм його реалізації. Інвестиційна діяльність є довгостроковим вкладенням та характеризується високим рівнем невизначеності й ризиків. Для того щоб ризики були мінімальними необхідно систематично відстежувати інвестиційні процеси у країні, особливо за умов нестабільної економічної і політичної ситуації.

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз розвитку інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств та визначення факторів, які визначають її інтенсивність на сучасному етапі розвитку національної економіки, дослідження інвестиційного процесу, виявлення резервів його скорочення та розробка рекомендацій щодо їх практичного використання.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній і зарубіжній економічній літературі запропоновано багато досліджень різноманітних аспектів інвестиційної діяльності підприємств. Зокрема, значний внесок забезпечили праці В. Д. Базилевича, В. М. Гейця, І. А. Бланка, А. А. Переседи та ін. Однак, не зважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемам інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, такому аспекту як інвестиційна активність, під якою слід розуміти інтенсивність здійснення інвестицій, у вітчизняній економічній літературі приділено не достатньо уваги. Разом із цим, дослідження підприємств саме в контексті цього аспекту дозволить забезпечити передумови для інтенсифікації інвестиційного процесу, реалізації потенційних можливостей економічного зростання з урахуванням рівня інвестиційних ризиків.

Основна частина. Завдяки комплексному характеру інвестиційний процес впливає не тільки на розвиток галузей народного господарства та промисловості, а й на регіональну економіку. Своєчасна та збалансована його реалізація в територіально-галузевому плані має стабілізуючий і стимулюючий вплив на розвиток промисловості регіонів.

Процес розширеного відтворення тісно пов'язаний із безперервним розширенням, оновленням і якісним поліпшенням матеріального виробництва, розподілом і споживанням вироблених продуктів. Цей процес об'єктивно необхідний, його дія поширюється на всі напрями суспільного життя. Основним напрямом розширеного відтворення та прискорення інвестиційних процесів є інтенсифікація. Досягти підвищення ефективності виробництва можна лише в умовах розширеного відтворення інтенсивного типу. Відтворення інтенсивного типу разом із підвищенням ефективності виробництва спрямоване також на поліпшення регулювання кругообігу основних фондів і скорочення тривалості використання виробничих ресурсів. При цьому важливо досягати максимального скорочення розриву в часі між розробкою нової

техніки та її впровадженням у проекти підприємств, початком реалізації капітальних вкладень та введенням в експлуатацію основних фондів і виробничих потужностей, а також їх повним освоєнням. Інтенсифікація інвестиційних процесів пов'язана зі скороченням часу між витрачанням ресурсів і одержанням бажаних результатів.

Важливим чинником активізації інвестиційного процесу в Україні є вдосконалення фінансово-кредитної сфери. Фінансова система України в сучасному виді суттєво відрізняється від фінансових систем закордонних країн: у розподілі фінансових ресурсів пріоритет віддається загальнодержавним фінансам; фінансова діяльність недержавних підприємств не зовсім і не завжди асоціюється з принципами підприємницької діяльності; про фінанси домогосподарств донедавна в Україні взагалі промова не йшла; недержавний сектор економіки знаходиться ще на низькому рівні розвитку [2, с. 37].

Через значні проблеми, що пов'язані з реалізацією продукції вітчизняних підприємств, постійно збільшуються обсяги взаємних неплатежів суб'єктів господарської діяльності.

Протягом останніх років дефіцит платіжного балансу України формувався за рахунок імпорту енергоносіїв, а також накопичення прострочених платежів за вже отриманими кредитами. В той же час відомо, що яка країна не може дозволити різкого зменшення критичного імпорту, оскільки це призводить до суттєвого падіння виробництва, зниження рівня життя населення. На жаль, через недосконалу податкову й фінансову політику не зменшується тіньовий сектор економіки. Факт змушеного відтоку підприємств у неофіційний ринок із метою зменшення податкових платежів має, крім фіскального, ще один негативний аспект – знижує інвестиційну активність цих підприємств. Активізація інвестиційної діяльності в Україні пов'язана з проведенням масової приватизації. Досвід інших країн, що раніше стали на шлях переходу до ринкової економіки, свідчить про те, що масова приватизація – єдиний засіб швидкого, широкомасштабного і поглибленого реформування економіки.

Найважливішою умовою активізації інвестиційної діяльності є наявність розробленої законодавчої бази в країні. Прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність, сприяє успішній реалізації державної інвестиційної політики.

З метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики країни здійснюється державне регулювання інвестиційної діяльності. Воно визначається планами й програмами розвитку народного господарства, бюджетами та передбаченими в них обсягами державного фінансування. При цьому створюються пільгові умови інвесторам, які здійснюють інвестиції у найважливіші напрямки. Виділяють дев'ять основних напрямків державного регулювання інвестиційної діяльності [1, с.99]:

- регулювання сфер і об'єктів інвестування;
- податкове регулювання інвестиційної діяльності;
- регулювання інвестиційної діяльності шляхом надання фінансової допомоги;
- регулювання інвестиційної діяльності шляхом проведення відповідної амортизаційної політики;
- регулювання прав інвесторів у приватизації;
- регулювання фінансових інвестицій;
- забезпечення захисту інвестицій;
- експертиза інвестиційних проектів;
- регулювання умов здійснення інвестицій за межами країни.

Перехідний період економіки України, що супроводжується невпорядкованістю економічних відносин, ускладнює реалізацію багатьох народногосподарських завдань, що об'єктивно підвищує увагу та потребу у конкретно-економічних розробках, одним із важливих видів яких є регіональні дослідження. Актуальність досліджень регіональних аспектів інвестиційної діяльності зростає відповідно до складності соціально-економічних умов України і має свої специфічні особливості [2, с.37]:

- невпорядкованість економіко-господарських відносин та несформованість інвестиційного ринку ускладнює реалізацію багатьох народногосподарських завдань;
- функціонально-цільова зумовленість активізації інвестиційного процесу та структурної й технологічної перебудови господарських комплексів регіонів України з відповідним відображенням у науково-теоретичних розробках економіки промисловості регіонів;

- необхідність зростання обсягів іноземних інвестицій, важливою передумовою одержання яких є вивчення природних, економічних, соціальних, екологічних та інших умов для їх здійснення. В результаті – поява у вітчизняній економічній науці нових для нас категорій, пов'язаних із регіональною діагностикою: “інвестиційний клімат” та похідна від неї категорія “інвестиційна привабливість регіонів”;

- підвищення ролі фінансово-економічних цілей інвестиційної діяльності з наступним пошуком додаткових резервів підвищення ефективності реалізації інвестиційних проектів, важливе місце серед яких займають регіональні. Проаналізуємо обсяги інвестицій в основний капітал в економіку України в цілому та за окремими галузями (табл. 1) [3].

За даними таблиці 1 можна відмітити що в останні роки спостерігається тенденція інвестиційного зростання в економіку України загалом. Це відбувається за рахунок збільшення інвестиційного попиту в сільському господарстві до 7,1 % та у фінансовій діяльності до 5,3%. Разом з цим присутнє і негативне явище, таке як зниження частки капіталовкладень в промисловість країни на 1,2% у 2013 р., що в майбутньому може привести до зниження валового внутрішнього продукту країни.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал в економіку України за 2011–2013 рр.

Показники	2011	2012	2013
Обсяг інвестицій в економіку країни – всього, млн грн., в тому числі:	125283,6	188486,1	233008,1
промисловість, млн грн.	44803,6	64341,43	76617,7
% до загального обсягу	35,8	34,1	32,9
сільське господарство,	7309,1	9519,1	16890,1
% до загального обсягу	5,7	5,1	7,1
будівництво	6300,214	9106,6	12469,1
% до загального обсягу	5,0	4,8	5,3
фінансова діяльність	2386,326	4164,8	4636,0
% до загального обсягу	1,9	2,2	2,0

Важливим джерелом інвестицій у основний капітал, яке потребує додаткової уваги, є кошти іноземних інвесторів. Найбільший приріст іноземних інвестицій в основний капітал спостерігався у 2009 році: він становив понад 70% порівняно з 2008. У 2010 і 2012 приплив іноземних інвестицій зростає і досяг у 2012 році 7591 млн грн – це максимальна сума за весь досліджуваний період, що можна побачити у таблиці 2. Вона демонструє циклічність темпів приросту: у 2007, 20058, 2009 і 2010 роках він становив 35,7%, 74%, 45,3% і 14% відповідно. Найбільше зменшення припливу інвестицій сталося у 2013 році – майже на 10% порівняно з 2012 [3, с.457].

Таблиця 2

Інвестиції у основний капітал за рахунок коштів іноземних інвесторів

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Обсяг інвестицій у основний капітал за рахунок коштів іноземних інвесторів	2807	2695	4688	4583	6660	7591	6859
Темп зростання, %	135,7	96	174	97,8	145,3	114	90,4
Частка коштів іноземних інвесторів у структурі джерел фінансування інвестицій у основний капітал, %	5,5	3,6	5	3,7	3,5	3,3	4,5

За оцінками спеціалістів для стабільного економічного зростання інвестицій повинні становити 20–25% ВВП [2]. Здійснивши дослідження ми побачили, що протягом досліджуваного періоду частка інвестицій у ВВП України перевищувала 20%, а у 2007 році сягнула 31%. Це можна побачити у таблиці 3 [3, с.360].

Таблиця 3

Динаміка ВВП України і капітальних інвестицій

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Обсяг капітальних інвестицій, млн грн.	59899	89314	111174	148972	222679	272074	192878
ВВП, млн грн.	267344	345113	441452	544153	720731	948056	914700
Частка інвестицій у ВВП, млн грн.	22,4	25,9	25,2	27,4	30,9	28,7	21,1

Зростання частки інвестицій у ВВП позитивно впливає на його динаміку та сприяє економічному розвитку країни, а при зниженні цієї частки зумовлює його зменшення. Подальше зниження інвестицій та їх частки у ВВП призведе до стрімкого падіння економіки та ще більше погіршить інвестиційний клімат у країні, її інвестиційну привабливість.

Коли відбувається позитивна динаміка економіки, інвестиції зростають, у разі незначного погіршення економічної ситуації знижуються темпи приросту інвестицій, а за серйозних економічних проблем приплив інвестицій зменшується доти, доки ситуація не стабілізується. Для приваблення інвестицій потрібно протягом 2-3 років підтримувати стабільне економічне зростання, щоб запевнити інвесторів у поліпшенні інвестиційного клімату та зниженні ризику.

Висновок. Отже, вихідним принципом концепції ефективного інвестування має стати зменшення норми нагромадження та збільшення норми споживання у складі національного доходу, що дасть можливість соціально переорієнтувати економіку й спрямувати її на забезпечення потреб населення та

неухильне підвищення його життєвого рівня.

Мають змінитися й акценти у пріоритетах інвестування. З його допомогою треба змінити структуру економіки, зменшити питому вагу галузей важкої промисловості, які у великих обсягах споживають природні ресурси, погіршують екологічний стан, а їх продукція у переважній більшості вивозиться за межі країни. І навпаки, потрібно збільшувати питому вагу наукомістких галузей з екологічно чистими технологіями, переробних галузей сільського господарства, легкої та харчової промисловості. Важливо також налагодити ефективний механізм інвестування науково-технічного прогресу, щоб зменшити відставання країни від світового рівня.

Література

1. Боярко І.М. Інвестиційний аналіз : навчальний посібник / І.М. Боярко, Л.Л. Гриценко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
2. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави / Жаліло Я. А. – К. : НІСД, 2012. – 336 с.
3. Носова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства / О.В. Носова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 1. – С. 120–126.
4. Сухоруков А.І. Пріоритети державної політики щодо інвестиційного забезпечення структурних зрушень у промисловості [Електронний ресурс] / А. І. Сухоруков, Т.П. Крупельницька. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/invest_zabezp-2873f.pdf.

Надійшла 10.09.2015; рецензент: д. е. н.